

احکام اقتصادی

نماینده ولی فقیه در سپاه
پژوهشکده تحقیقات اسلامی

احکام اقتصادی

موضوع: فقه

کد: ۲۳۱ / ۳

تهیه کننده: پژوهشکده تحقیقات اسلامی نمایندگی ولی فقیه در سپاه

نویسنده: نعمت الله یوسفیان

ناشر: انتشارات نحسین

حروفچینی و صفحه آرایی: پژوهشکده تحقیقات اسلامی

لیتوگرافی و چاپ، صحافی: زیتون

نوبت چاپ: اول

تاریخ انتشار: تابستان ۱۳۸۴

تیراژ: ۵۰۰۰

شابک: ۹۶۴ - ۵۸۷۹ - ۴۱ - ۸

فهرست مطالب

پیشگفتار ۱۱

مقدمه ۱۵

* فصل اول *

« خمس و انفال »

الف - خمس

فلسفه خمس ۱۹

موارد وجوب خمس ۲۱

منفعت کسب ۲۱

موارد استثناء ۲۲

احکام منفعت کسب ۲۳

معادن ۲۵

دو نکته ۲۵

گنج ۲۶

۲۷	مال حلال مخلوط به حرام
۲۸	جواهر به دست آمده از غواصی
۲۸	غنیمت
۲۹	غنیمت در حکومت اسلامی
۲۹	زمینی که کافر ذمی از مسلمانی خریداری کند
۲۹	کسی که از اول تکلیف خمس نداده
۳۰	پیامدهای ندادن خمس
۳۱	مصرف خمس
۳۲	شرایط مستحقان خمس

ب - انفال

۳۳	موارد انفال
۳۴	سرپرستی انفال

* فصل دوم *

« زکات »

۳۹	اهمیت زکات
۴۰	-انواع زکات
۴۰	الف - زکات مال
۴۱	زکات غلات
۴۲	زکات دام
۴۴	زکات طلا و نقره
۴۵	مصارف زکات
۴۶	احکام زکات
۴۷	ب - زکات فطره

« فصل سوم »

« بیت المال »

۵۱	اهتمام به بیت المال
۵۳	الف - پرهیز از اسراف
۵۴	ب - خودداری از استفاده شخصی
۵۶	پرهیز از انجام کار غیر اداری در وقت اداری
۵۷	قصور و تقصیر
۵۸	غصب و سرقت امکانات بیت المال

« فصل چهارم »

« خرید و فروش »

۶۴	آداب خرید و فروش
۶۴	الف - مستحبات
۶۴	ب - مکروهات
۶۵	شرایط خرید و فروش
۶۶	انواع خرید و فروش
۶۶	الف - نقد
۶۶	ب - نسیه
۶۷	ج - سلف
۶۸	احکام سلف
۶۸	د - صرف
۷۰	به هم زدن معامله
۷۰	کسب های حرام
۷۰	الف - خرید و فروش اعیان نجس

۷۱	ب - خرید و فروش ابزار با قصد مصرف حرام
۷۲	ج - فروش سلاح به دشمنان
۷۲	د - غش در معامله
۷۳	هـ - قمار
۷۳	و - خرید و فروش اجناس قاچاق
۷۳	ربا
۷۳	الف - ربای معاملی
۷۵	ب - ربای قرضی
۷۵	احتکار
۷۶	موارد احتکار

فصل پنجم *

« اجاره »

۸۱	قرارداد اجاره
۸۲	شرایط صحیح بودن اجاره
۸۳	انحلال قرارداد اجاره
۸۵	استخدام
۸۵	احکام استخدام

فصل ششم *

« رهن و سرقفلی »

۹۱	الف - رهن
۹۱	تکالیف رهن
۹۲	تکالیف مرتهن

۹۲	ت ضمانت در رهن
۹۲	برداشتن حق از رهن
۹۳	رهن و اجاره
۹۵	ب - سر قفلی

• فصل هفتم •

« قرض »

۱۰۱	اهمیت قرض دادن
۱۰۲	قرض و دین (بدهی)
۱۰۳	احکام قرض و دین
۱۰۴	مستثنیات دین
۱۰۵	قرض ربایی
۱۰۶	صندوق قرض الحسنه
۱۰۹	منابع و مآخذ

پیشگفتار

انقلاب اسلامی ایران، بزرگ‌ترین و عمیق‌ترین انقلاب ارزشی و فکری عصر حاضر است. بنیانگذار این نهضت مقدس، حضرت امام خمینی رحمه الله علیه، با پیروی از مکتب حضرت سید الشهداء علیه السلام، دست ستم و سلطه قدرت‌های استکباری را از کشور امام زمان (عج) کوتاه کرد و به احیای سیره رسول الله صلی الله علیه و آله، و اصلاح امور امت و تحکیم پایه‌های حکومت اسلامی پرداخت و نهادهای پرثمری را یکی پس از دیگری در جامعه اسلامی ایران بنیان نهاد.

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی از خجسته نهادهایی است که همزمان با شکل‌گیری نظام مقدس اسلامی، به دستور آن پیر عارف و دوراندیش تأسیس گردید و رسالت عظیم پاسداری از انقلاب اسلامی و دستاوردهای آن و دفاع از حریم ولایت مطلقه فقیه را بر عهده گرفت.

تحقق این مأموریت خطیر، در گرو برخورداری این نهاد مقدس از «پیش اسلامی» و «آگاهی سیاسی» می‌باشد که امر «آموزش» یکی از راههای تأمین‌کننده آن است. از این‌رو، ارتقا و تقویت بینش اعتقادی و بصیرت سیاسی پاسداران نیازی اجتناب‌ناپذیر است. ولی امر مسلمانان جهان، حضرت آیه الله العظمی خامنه‌ای «مدظله العالی» خطاب به

نماینده خود در سپاه پاسداران انقلاب اسلامی چنین می‌فرماید:

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی یک نیروی انقلابی است که بر پایه دین و تقوا و درک و عمل انقلابی به وجود آمده و وظیفه اساسی نماینده این جانب در آن عبارت از نظارت مستمر بر حفظ و استحکام این پایه اساسی و برخورد با تخلفات و پیشگیری از آنهاست.^(۱)

اهمیت و نقش زیربنایی آموزش‌های عقیدتی-سیاسی در حفظ و استحکام پایه‌های اعتقادی و بصیرت‌های سیاسی موجب شد که این مهم در چارچوب «نظام آموزشی» جامع و فراگیری تحقق یابد که در برگیرنده سطوح مختلف علمی و تخصصی پاسداران، بسیجیان و سربازان باشد. با تشکیل نیروهای پنجگانه سپاه و تصویب قانون استخدامی و نیز لحاظ عنصر عقیدتی-سیاسی در کلیه درجات، اداره آموزش‌های عقیدتی سیاسی نمایندگی ولی فقیه در سپاه، «نظام آموزش» را هماهنگ با نظام آموزشی و خدمتی کارکنان سپاه تدوین و با اهداف زیر برای اجرای آن برنامه‌ریزی کرده است:

۱- تربیت نیروی مؤمن و متعهد به ارزشهای اسلام ناب محمدی صلی الله علیه و آله.

۲- توسعه و تعمیق دانش و بینش عقیدتی سیاسی پاسداران.

۳- ایجاد توانایی و انگیزه فکری و معنوی در انجام وظایف و مأموریت‌های محوله.

در نظام آموزشی عقیدتی سیاسی، مباحث بر اساس تحصیلات کارکنان، در دو سطح کلی یک و دو ارائه می‌گردد. برای سطح یک، آموزش عمومی و سه مرحله آموزش ضمن خدمت شامل شش دوره تداوم آموزش و سه دوره آموزش تخصصی (تخصصی اولیه، تخصصی تکمیلی و سرپرستی) در نظر گرفته شده است.

سطح دو نیز شامل دوره‌های کاردانی، کارشناسی، مقدماتی رسته‌ای، عالی رسته‌ای، دافوس، عالی جنگ و چهار مرحله آموزش ضمن خدمت شامل شش دوره تداوم آموزش می‌شود.

۱- بخشی از حکم مقام معظم رهبری به نماینده ولی فقیه در سپاه (مورخه ۱۳۶۹/۴/۶).

برای هر یک از دوره‌ها شماره شناسه (کد) مخصوصی در نظر گرفته شده است که مشخص‌کننده سطح، مرحله و دوره است؛ برای مثال شماره شناسه «۱۳۲» رقم سمت چپ نشانگر سطح یک، رقم وسط بیانگر مرحله سوم و رقم سمت راست گویای دوره دوم است. از آنجا که دوره‌های عمومی، تخصصی و سرپرستی، عمومی افسری، کاردانی، کارشناسی، مقدماتی و عالی رسته‌ای، دافوس و عالی جنگ مرحله ندارند، رقم وسط با صفر مشخص شده است؛ به عنوان مثال شماره شناسه «۱۰۲» نشانگر سطح یک و دوره دوم از دوره‌های آموزش طولی است.

نظام آموزشی در برگیرنده هفت موضوع به شرح ذیل است:

- ۱- اصول عقاید ۵- تاریخ اسلام
- ۲- اخلاق اسلامی ۶- دانش سیاسی - اجتماعی
- ۳- احکام ۷- نظام دفاعی
- ۴- معارف قرآن

با توجه به تنوع موضوعات، شماره هر موضوع نیز در پی شماره هر دوره، پس از علامت ممیز (/) می‌آید. برای مثال، عدد ۵ در شماره شناسه «۱۳۲/۵» بیانگر آن است که موضوع دوره یاد شده «تاریخ اسلام» است.

مسئولیت تهیه و تدوین متون آموزشی مورد نیاز نمایندگی ولی فقیه در سپاه بر عهده پژوهشکده تحقیقات اسلامی است. متون مورد نظر با توجه به سطح معلومات و تخصص نیروهای آموزشی و نوع و حوزه مأموریت آنان، در گروه‌های تحقیقاتی پژوهشکده، تدوین و پس از طی مراحل اعتبار بخشی محتوایی و شکلی زیر نظر کارشناسان و صاحب نظران موضوع در سطح حوزه و دانشگاه، به تأیید نماینده ولی فقیه در سپاه و یا نماینده ایشان می‌رسد.

کتاب حاضر با شناسه (کد) ۳ / ۲۳۱ و شامل هفت فصل در حجم دو واحد از نظام آموزش‌های عقیدتی سیاسی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی است.

پیشنهادهای و تجربیات مربیان ارجمند و برادران عزیز متربی، راهگشا و مشوق ما در رفع کاستی‌های متون آموزشی خواهد بود. از خداوند متعال می‌خواهیم که روز به روز بر بینش و آگاهیهای اسلامی ما بیفزاید و آنها را عمیق‌تر سازد.

اداره آموزش عقیدتی سیاسی

نماینده ولی فقیه در سپاه

مقدمه

هر جامعه‌ای برای تنظیم روابط اجتماعی خویش از جمله مسائل اقتصادی، قوانین و مقررات خاصی دارد که در بعد داخلی و خارجی برای افراد آن جامعه لازم‌الاجراست. در جامعه اسلامی، هر قانونی باید از شرع یا منبع شرعی سرچشمه بگیرد و بر همه مسلمانان نیز واجب است که در همه ابعاد زندگی از جمله بعد اقتصادی، به احکام شرعی پایبند باشند و هیچ‌گاه از محدوده آن پافراتر ننهند.

گفتنی است که احکام اقتصادی اسلام مانند سایر قوانین و مقررات آن، در نوع خود بی‌نظیر است و مرفقی‌ترین قانون بشری محسوب می‌شود که در صورت اجرای آن، نابسامانی‌های اقتصادی دنیای کنونی به‌طور چشمگیری کاهش می‌یابد و بی‌عدالتی‌ها و حق‌کشی‌های اقتصادی رخت برمی‌بندد و شکاف طبقاتی و فقر و محرومیت جای خود را به رفاه و آسایش همگانی می‌دهد.

آنچه پیش روی شماست بخش کوچکی از احکام اقتصادی اسلام است که براساس فتاوی‌ای امام خمینی ره در هفت فصل دسته‌بندی و ارائه شده است. همچنین در لابه‌لای مباحث، استفتانات جدیدی از مقام معظم رهبری حضرت آیه‌الله خامنه‌ای درج

شده است و مربیان محترم جهت پربارتر شدن درس و موفقیت بیشتر در تدریس می‌توانند در زمینه موضوعات ارائه شده به منابع معرفی شده در پانوشته‌ها و نیز فهرست منابع و مآخذ مراجعه نمایند.

گروه فقه و حقوق